

Sygn. akt III Ca 318/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 grudnia 2019 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący – Sędzia Sądu Okręgowego Magdalena Balion - Hajduk

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 12 grudnia 2019 r. w Gliwicach

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej w B.

przeciwko R. P.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Rejonowego w J. Z.

z dnia 8 listopada 2018 r., sygn. akt I C 1639/18

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

1. utrzymuje w mocy w części nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym wydany przez Sąd Rejonowy w J. Z. sygn. I Nc 4953/17 co do kwoty 7011,46zł (siedem tysięcy jednaście złotych i czterdzieści sześć groszy) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 19 lipca 2017r.,

2. oddala powództwo w pozostałej części,

3. zasądza od pozwanego na rzecz powódki 598zł (pięćset dziewięćdziesiąt osiem złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu;

II. oddala apelację w pozostałej części;

III. zasądza od pozwanego na rzecz powódki 97,16zł (dziewięćdziesiąt siedem złotych szesnaście groszy) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

SSO Magdalena Balion – Hajduk

Sygn. akt: III Ca 318/19

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 8 listopada 2018 r. Sąd Rejonowy w J. Z. uchylił w całości nakaz zapłaty z dnia 20 listopada 2017 r. wydany w postępowaniu nakazowym przez Sąd Rejonowy w J. Z. w sprawie o sygn. akt I Nc 4953/17, oddalił powództwo (...) S.A. w B. i zasądził od powódki na rzecz pozwanego R. P. 4.243,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Rejonowy ustalił, że powódka prowadzi działalność gospodarczą, której przedmiotem jest m.in. udzielanie kredytów. Pozwany R. P. zawarł z powodową spółką w dniu 5 września 2016 r. umowę pożyczki nr (...), na mocy której udzielono pozwanemu pożyczki w wysokości 9000 zł, która w umowie nazwana została „całkowitą kwotą pożyczki”. W umowie tej jako kwotę udzielonej pożyczki wskazano sumę 3529,02 zł, zaś jako całkowitą kwotę do zapłaty 19

440 zł, która obejmowała oprócz podlegającej wypłacie pozwanemu kwoty 3529,02 zł także należność z tytułu opłaty przygotowawczej 129 zł, wynagrodzenie prowizyjne w wysokości 7771 zł oraz należność w wysokości 1100 zł określoną jako wynagrodzenie z tytułu przyznania na wniosek pożyczkobiorcy (...). W umowie wskazano, że pożyczka jest oprocentowana według stałej stopy oprocentowania w wysokości 9,86% w skali roku. Całkowity koszt pożyczki został określony na 10.440 zł. Pozwany jako pożyczkobiorca zobowiązany był zwrócić kwotę pożyczki w 36 miesięcznych ratach w wysokości po 540 zł do 16-go dnia każdego miesiąca począwszy od października 2016 roku. Pozwanemu, na wskazane przez niego konto została wypłacona kwota 3529,02 zł, a kwota 6470,98 zł została wskazana w umowie jako przeznaczona na spłatę innego zobowiązania pozwanego wobec powoda. Jednocześnie podano numer umowy kompensowanej (...) oraz numer rachunku bankowego służącego spłacie należności z tytułu umowy kompensowanej.

Umowa pożyczki nr (...) z 5 września 2016 r. zobowiązywała pozwanego do wystawienia i przekazania pożyczkodawcy najpóźniej w dniu zawarcia umowy weksla własnego in blanco „nie na zlecenie”, który ważny był do momentu całkowitej spłaty pożyczki. Powód (pożyczkodawca) był uprawniony do wypełnienia weksla in blanco w sytuacji i na zasadach określonych w deklaracji wekslowej.

W przypadku nieterminowej spłaty pożyczkodawca mógł wypowiedzieć umowę z zachowaniem 30 – dniowego terminu i wypełnić weksel po uprzednim wezwaniu pożyczkodawcy do zapłaty zaległych rat w terminie 7 dni od otrzymania wezwania. Od zadłużenia przeterminowanego pożyczkodawca mógł naliczać odsetki umowne za każdy dzień zwłoki, roczna stopa oprocentowania zadłużenia przeterminowanego wynosiła czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP w stosunku rocznym.

Powyższa umowa została zawarta na przygotowanym przez powódkę wzorze (formularzu).

Powód, pismem z 17 maja 2017 r., wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 1.060,89 zł tytułem zaległych rat pożyczki wymagalnych w dniach 16.04.2017 r. i 16.05.2017 r. – w terminie 7 dni od otrzymania wezwania. Przesyłka adresowana do pozwanego została dwukrotnie awizowana.

Pismem z 18 czerwca 2017 r. powód wypowiedział umowę z zachowaniem 30-dniowego okresu wypowiedzenia, wzywając pozwanego do zapłaty całości wymagalnego zadłużenia wynikającego z umowy pożyczki, które na dzień sporządzenia pisma wg wyliczeń powódki wynosiło w 16.222,46 zł. W piśmie wskazano, że na powyższą kwotę składa się suma pozostałych do zapłaty rat pożyczki na dzień wypowiedzenia umowy: 16.180,89 zł i umowne odsetkiienne obliczone na podstawie pkt 4.1 postanowień umowy. W tym samym dniu weksel został przedstawiony do zapłaty.

Do dnia wypowiedzenia umowy pozwany wpłacił na rzecz powoda 3259,11 zł. Wpłaty te były zaliczane m.in. na poczet prowizji, opłaty przygotowawczej i (...).

W wyniku zawarcia przez strony dwóch umów pożyczek, tj. umowy nr (...) oraz umowy kompensowanej nr (...) wypłacono pozwanemu 12.529,02 zł (z tytułu umowy nr (...) 9000 zł oraz z tytułu umowy nr (...) kwotę 3529,02 zł). Pozwany dokonał spłaty na rzecz powoda w łącznej wysokości 22.587,23 zł (z tytułu umowy kompensowanej nr (...)) oraz 3259,11 zł. Na dołączonych przez pozwanego potwierdzeniach przelewów widnieje jako tytuł umowa nr (...), przy czym wpłaty dotyczyły umowy nr (...), ponieważ taki tytuł przelewu został wskazany pozwanemu, a ponadto numer rachunku na jaki były dokonywane przelewy pokrywa się z numerem rachunku wskazanym w umowie nr (...).

Sąd Rejonowy wskazał, że niniejszy proces miał charakter procesu wekslowego, do którego, w zakresie skutków materialnoprawnych mają zastosowanie szczególnie rygory ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. prawo wekslowe (Dz. U. z dnia 11 maja 1936 r., Nr 37, poz. 282).

Pozwany podniósł, iż jego zdaniem suma została wpisana do weksla in blanco, niezgodnie z treścią zobowiązania. Zgłoszony zarzut – w ocenie Sądu Rejonowego - okazał się trafny, w konsekwencji czego ocenił łączący strony stosunek podstawowy.

W umowie pożyczki nr (...) z 5 września 2016 r. tej jako kwotę udzielonej pożyczki wskazano sumę 3529,02 zł, natomiast jako całkowitą kwotę do zapłaty 19440 zł, która obejmowała oprócz podlegającej wypłacie pozwanemu kwoty 3529,02 zł także należność z tytułu opłaty przygotowawczej 129 zł, wynagrodzenie prowizyjne w wysokości 7771 zł oraz należność w wysokości 1100 zł określoną jako wynagrodzenie z tytułu przyznania na wniosek pożyczkobiorcy (...). W umowie wskazano ponadto, że całkowity koszt pożyczki został określony na 10.440 zł.

Powód, tytułem pożyczki przekazał pozwanemu kwotę 3529,02 zł. Pozostałe wymienione w umowie sumy pieniężne nie stanowiły w istocie pożyczki, ponieważ nie doszło do skutecznego zobowiązania się przez powoda do przeniesienia własności tych sum pieniężnych na pozwanego jako pożyczkobiorcę. Odmienny zapis w umowie, że jest to pożyczka nie odpowiada naturze zobowiązania oraz realnym czynnościom jakie strony dokonywały. Dlatego też należności te były jedynie opłatami i prowizjami, do których uiszczenia pozwany zobowiązał się w związku z udzieleniem mu pożyczki. Pożyczką jest więc tylko kwota 3529,02 zł.

Łącząca strony umowa była częściowo umową kompensującą, wobec czego Sąd Rejonowy zobowiązał pełnomocnika powoda do przedłożenia umowy pożyczki, która została skompensowana umową nr (...) z 5.09.2016 r., tj. umowy pożyczki nr (...) – pod rygorem z art. 233 § 2 k.p.c. (protokół rozprawy k. 106). Pomimo nałożonego obowiązku pełnomocnik powoda w określonym terminie dwutygodniowym nie przedłożył wymaganego dokumentu, a tym samym powoda obciążają negatywne skutki procesowe w tym zakresie.

Pozwany wykazał ponadto, że na podstawie dwóch umów pożyczek, tj. umowy nr (...) oraz umowy kompensowanej nr (...) wypłacono mu jedynie 12.529,02 zł (z tytułu umowy nr (...) 9000 zł, a z tytułu umowy nr (...) kwotę 3529,02 zł), a pozwany dokonał spłaty w wysokości 22.587,23 zł (z tytułu umowy kompensowanej nr (...), na dowód czego dołączył potwierdzenia przelewów) oraz 3259,11 zł (z tytułu umowy nr (...), co wynika z przedłożonej przez powoda karty klienta). Słusznie też zwrócił uwagę, że na przedłożonych przez niego przelewach widnieje jako tytuł umowa nr (...) (taki tytuł przelewu został mu wskazany) a nie umowa nr (...), jednakże wpłaty dotyczyły w rzeczywistości umowy nr (...), zaś numer rachunku na jaki były dokonywane przelewy jest tożsamy się z numerem rachunku bankowego podanym w umowie nr (...) z 5.09.2016 r.

Pozwany słusznie podnosił że przekazanie mu przez powoda kwoty 12.529,02 zł generowało po jego stronie zobowiązanie w łącznej wysokości 42.068,34 zł, co w ocenie Sądu pierwszej instancji nie jest uczciwą praktyką w obrocie cywilnoprawnym.

Odpowiedzialność pozwanego względem powoda wynika z ustawy o kredycie konsumenckim (Dz.U.2011.126.715), w której przez umowę o kredyt konsumencki rozumie się umowę o kredyt w wysokości nie większej niż 255.550 zł albo równowartość tej kwoty w walucie innej niż waluta polska, który kredytodawca w zakresie swojej działalności udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia kredytu konsumentowi, w zw. z art. 720 k.c., z którego wynika obowiązek zwrotu przez pożyczkobiorcę otrzymanych sum.

Obowiązek zwrotu przez pozwanego kwoty pożyczki, wynikający wprost z przepisu art. 720 k.c. nie budzi zastrzeżeń co do zasady, Sąd uznał jednak żądanie pozwu jako nazbyt wygórowane, ponieważ żądanie zasądzenia od pozwanego kwoty dochodzonej pozwem, w świetle okoliczności wynikających ze zgromadzonego materiału dowodowego, jawi się jako sprzeczne z zasadami współzycia społecznego, a tym samym nie może korzystać z ochrony prawnej.

Sąd Rejonowy podzielił pogląd pozwanego, że postanowienia łączącej strony umowy, w zakresie opłat i prowizji towarzyszących jej zawarciu są nieważne z uwagi na ich abuzywny charakter.

W umowie pożyczki z 5 września 2016 r. użyto pojęć „całkowitej kwoty pożyczki” określonej na 9000 zł i „całkowitej kwoty do zapłaty” określonej na 19440 zł, a sama pożyczka została udzielona na kwotę 3529,02 zł. Wzajemne sprzeczności pomiędzy tymi pojęciami wprowadzały w błąd pozwanego.

Niewątpliwie motywem działania powoda było osiągnięcie wyższego zysku, aniżeli wynikający z pobrania odsetek, nawet maksymalnych. Wliczenie wartości opłat i prowizji do kwoty pożyczki miało stworzyć wrażenie, że powstała

w ten sposób suma jest głównym świadczeniem pozwanego i jako takie nie obejmuje jej kontrola pod kątem niedozwolonych postanowień umownych w trybie art. 385¹ i nast. k.c. Przepisy te wyłączają spod kontroli Sądu indywidualnej sprawie postanowienia odnoszące się do głównych świadczeń stron, którym w umowie pożyczki jest zwrot jej przedmiotu.

Powód nie wykazał, że postanowienia umowy dotyczące opłat były indywidualnie negocjowane z pozwanym. Powód nie przedstawił żadnych dowodów na okoliczność tego, że indywidualnie uzgadniał z pozwanym warunki umowy pożyczki. Sporządzenie umowy na wzorcu (formularzu) powoda, wskazuje na to, że w odniesieniu do zastrzeżonych w umowie należności za czynności pożyczkodawcy postanowienia umowy nie były z pozwanym jako konsumentem indywidualnie uzgadniane. Inaczej mówiąc, treść umowy została pozwanemu z góry narzucona bez możliwości negocjacji.

Sąd pierwszej instancji przyznał rację pozwanemu, że spłacił on swoje zobowiązanie wobec powoda w całości, a wysokość pozostałych świadczeń wynikających z niedozwolonych postanowień umownych, którymi powód obciążył pozwanego, była generowana w sposób sztuczny poprzez stosowanie wygórowanych, fikcyjnych i dodatkowych opłat, m.in. prowizji, (...) i opłaty przygotowawczej.

Z uwagi na to, że w sprawie był uprzednio wydany nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, który nie traci mocy z chwilą skutecznego wniesienia zarzutów, to rozstrzygając w zakresie zgłoszonych przez pozwanego zarzutów, Sąd uchylił wydany w sprawie nakaz zapłaty w całości i orzekł o żądaniu powoda na podstawie art. 496 k.p.c. i powództwo oddalił w całości.

Powódka w apelacji zarzuciła naruszenie:

- art. 321 § 1 k.p.c. i orzeczenie ponad żądanie przez wyrokowanie co do przedmiotu umowy pożyczki, która nie była objęta żądaniem i nierozpoznanie przez sąd istoty sprawy,
- art. 56 k.c. w związku z art. 65 § 1 i 2 k.c. przez dokonanie błędnej wykładni treści umowy pożyczki i uznanie, że powódka udzieliła pozwanemu pożyczki w kwocie 3529,02 zł, podczas gdy w rzeczywistości pozwany otrzymał do swojej dyspozycji kwotę 9000 zł,
- art. 720 § 1 k.c. przez uznanie, iż pozwany nie jest zobowiązany do zwrotu powódce kwoty 9000 zł, którą otrzymał w wyniku zawartą z powódką umową pożyczki,
- art. 61 § 1 k.c. w związku z art. 457 k.c. i 488 § 1 k.c. przez uznanie za błędne i nieskuteczne oświadczenie woli pozwanego o kompensacie z 6 maja 2016 roku.

Powódka wniosła o zmianę wyroku i zasądzenie na rzecz powódki 16 222,48 zł wraz z umownymi odsetkami za opóźnienie równymi dwukrotności wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie od 19 lipca 2017 roku oraz zasądzenie kosztów ewentualnie uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja w części zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy podziela ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji co do treści zawartej przez strony umowy z 5 września 2016r. Pozwany zawarł z powódką dwie umowy, wcześniejsza umowa z 2014r. została spłacona przez pozwanego środkami z umowy o kredyt konsumencki zawartej 5 września 2016 roku. Wcześniejsza umowa została zakończona i nie była objęta niniejszym postępowaniem. Faktycznie zatem powód z zawartej umowy pożyczki z 5 września 2016 roku otrzymał łącznie kwotę 9000 złotych, z tego kwota 3529,02 zł została mu przekazana bezpośrednio na konto, a kwota 5470,98 zł została zgodnie z jego dyspozycją przekazana na spłatę pierwszej pożyczki.

W świetle zgłoszonego przez pozwanego zarzutu abuzywności przedmiotowej umowy należało ocenić jej treść przez pryzmat regulacji zawartej w art. 385¹ kodeksu cywilnego, co też uczynił Sąd Rejonowy, nie do końca wywodząc prawidłowe wnioski.

Z zawartej przez strony 5 września 2016 r. umowy pożyczki nr (...) wynika, że poza kwotą pożyczki w wysokości 9000 zł oprocentowanej w wysokości 9,86% w skali roku., pozwany zobowiązał się do zapłaty opłaty przygotowawczej 129 zł, wynagrodzenia prowizyjnego w wysokości 7771 zł oraz 1100 zł jako wynagrodzenie z tytułu przyznania na wniosek pożyczkobiorcy (...).

W umowie zastrzeżono zarówno oprocentowanie pożyczki jaki i naliczenie prowizji. Oprocentowanie stanowi wynagrodzenie za korzystanie z kapitału, natomiast pobranie wynagrodzenia prowizyjnego w kwocie niewiele niższej od udzielonej pożyczki stanowi wyłącznie dodatkowe źródło zysku przedsiębiorcy i nie znajduje podstawy prawnej.

W takim stanie faktycznym prowizji nie można uznać za świadczenie główne, a co za tym idzie takie umowne postanowienie podlega ocenie w trybie art. 385¹ i nast. k.c. Obciążenie pozwanego prowizją za udzielenie pożyczki w wysokości 7771 złotych, kształtowało jego obowiązki niezgodnie z dobrymi obyczajami, nadto naruszało rażąco interesy pozwanego jako konsumenta, dlatego Sąd odwoławczy uznał to postanowienie umowne za nie wiążące dla pozwanego.

Przepisy ustawy o kredycie konsumenckim dopuszczają możliwość naliczenia prowizji za udzielenie pożyczki, ale nie może to następować w sposób dowolny, w oderwaniu od kosztów jakie faktycznie poniosła powódka w związku z udzieleniem konsumentowi pożyczki.

Powódka nie wykazała jakie były koszty rozpatrzenia wniosku, przygotowania i zawarcia umowy kredytowej, według jakich kryteriów prowizja została ustalona, zwłaszcza że w niniejszej sprawie wyniosła aż 86% kwoty pożyczki.

Pozwany otrzymał pożyczkę w kwocie 9000zł, spłacił 3259,11zł, pozostało do spłaty z kapitału 5740,89zł oraz kwota 129zł - opłata przygotowawcza, 1100zł za Twój Pakiet oraz 41,57zł z tytułu skapitalizowanych odsetek, co daje łącznie 7011,46zł.

Sąd Okręgowy, mając powyższe na uwadze na mocy art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i na mocy art. 496 k.p.c. utrzymał nakaz zapłaty w części co do kwoty 7011,46zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 19 lipca 2017r., oddalił powództwo w pozostałej części oraz orzekł kosztach procesu na podstawie art. 100 k.p.c., stosunkowo je rozdzielając. Pozwany ponosi koszty procesu w 43%.

W pozostałej części apelację na mocy art. 385 k.p.c. oddalono jako niezasadną.

Na koszty postępowania złożyły się: opłata od pozwu 203zł, wynagrodzenie pełnomocnika powoda wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa 2417zł, opłata od zarzutów 609zł, wynagrodzenie pełnomocnika pozwanego wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa 2417zł. Łącznie 5646zł, 43 % wynosi 2428zł, pozwany poniósł 3026zł, zatem powódka winna mu zwrócić różnicę 598zł.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na podstawie art. 110 k.p.c. Pozwany ponosi koszty postępowania odwoławczego w 43%.

Na koszty postępowania odwoławczego złożyły się: opłata od apelacji powódki 812zł, wynagrodzenia pełnomocników po 1800zł. Łącznie 4412zł, 43 % wynosi 1897,16 zł, pozwany poniósł 1800 zł, zatem winien zwrócić powódce różnicę 97,16 zł.

SSO Magdalena Balion – Hajduk